

Ajuntament de Portbou

Rail sider
Mediterráneo

Generalitat de Catalunya
Departament
de Cultura

CONSELL COMARCAL
DE L'ALT EMPORDÀ

LA FRONTERA SALVATGE

80 anys de La Retirada

FOTOGRAFIA, PERFORMANCE I ARTS VISUALS

Del 27 al 29 de setembre

**IV Escola d'estiu
Walter Benjamin
Portbou 2019**

www.passatgescultura.org

LA FRONTERA SALVATGE / 80 anys de La Retirada

Fotografia, performance i arts visuals

enguany es compleixen 80 anys de La Retirada i de l'exili de 300.000 persones que travessaren les muntanyes dels Pirineus per Portbou dels 500.000 que fugiren de l'Espanya republicana cap a l'exili en acabar la Guerra Civil el 1939. L'avenç del nazisme va fer que molts intel·lectuals europeus passessin en sentit invers a partir d'aquesta mateixa data en esclatar la Segona Guerra Mundial. Un èxode que portà al pensador Walter Benjamin a fugir el 1940 i a suïcidar-se a Portbou el 26 de setembre d'aquell any en saber que seria repatriat. Els artistes, els creadors, els intel·lectuals, persones sovint no entrenades per a situacions adverses de supervivència, patiren censura i exili per la seva condició ideològica o d'identitat, un fet que es repeteix avui en l'Europa dels refugiats. L'escola pren el títol del llibre *La frontera salvaje*, de Fernando Hernández Sánchez, que es presenta durant el seminari.

La **IV Escola d'Estiu Walter Benjamin de Portbou** incorpora un acord amb els artistes residents a la Fàbrica de creació La Escocesa de Barcelona que treballen l'artista com a activador crític de la Història i amb el Festival de fotografia Fotolimo, amb un debat sobre Walter Benjamin i la fotografia.

Del 27 al 29 de setembre de 2019

Centre Cívic Ca l'Herrero, Méndez Núñez, 2. Portbou
Idiomes: català, castellà i francès

Inscripcions:

info@passatgescultura.org / Tel: 660 82 70 23
www.passatgescultura.org

Organitza:
Fundació Angelus Novus i Associació Passatges de Cultura Contemporània. Portbou

Programa

Divendres, 27 de setembre Tarda

16 - 17 h

Cari Oriol. Filòloga en Romàniques i Catedràtica.

Alfred Döblin: metaformosi d'un exiliat. Autor de *Berlin Alexanderplatz* (1929) passà per Portbou fugint del nazisme. Metge psiquiatre, escriptor alemany d'origen jueu polonès. El pas d'altres significats escriptors per a aquesta frontera.

17 - 18.30 h

Jean Calens. Professor de l'Escola de Belles Arts de Bordeus fins al 2017. Ha organitzat exposicions i esdeveniments de joves artistes a Barcelona, el Rosselló i Montpeller. El 2014 crea el grup de recerca VUPP.

Passatge de les idees. Notes sobre el passatge d'algunes idees a l'Albera. Diàleg amb Ignasi Solé Sugrañes de família exiliada. Presentació del llibre *Au-delà de l'Albera*, llibre d'artista de Jean Calens, amb fragments de textos de Walter Benjamin.

18.30 - 19 h – Pausa

19 - 20.30 h

Carme Alda, psicoanalista, i **Cari Oriol,** filòloga. **Charlotte Salomon, anàlisi psicològica d'un exili** i presentació biogràfica i de les seves pintures. Teatre: **Dramatització de la vida de Charlotte Salomon,** morta als camps d'Auschwitz als 26 anys, amb la participació de quatre actors. Direcció: Cari Oriol.

Dissabte, 28 de setembre
Traducció simultània del francès al castellà i viceversa.

Matí

10 - 11 h

Fernando Hernández Sánchez. Historiador, especialista de la Guerra Civil Espanyola i del Partit Comunista. Professor de la Universitat Autònoma de Madrid.
La frontera salvaje i presentació del llibre del mateix títol, que parla de la situació de la frontera dels Pirineus al final de la Segona Guerra Mundial.

11 - 11.30 h – Pausa

11.30 - 12.30 h

Anne Roche. Assagista i escriptora, és professora emèrita de literatura francesa a la Universitat de Provença. El 2018 va obtenir el Prix Européen Walter Benjamin amb el llibre: *Exercices sur le tracé des ombres.* Parlarà de: **Les fronteres de la memòria**, a partir de dos monuments contraris: el poble de Belchite i el memorial de Rivesaltes. Anàlisi de la concurrència de memòries, del terme "víctima" i de l'organització institucional de la memòria.

Tarda

16 - 17 h

Madeleine Claus. Doctora en literatura alemanya per la Universitat de Hamburg i professora agregada d'alemany. Viu al Rosselló des dels anys 80. Autora de moltes obres publicades a Alemanya.
Intel·lectuals alemanys que fugiren de França (La fugida

organitzada per Varian Frey: Alma Mahler, Franz Werfel, Heinrich Mann, Nelly Mann i fills de Thomas Mann).

17 - 18 h

Maria Maïlat. Antropòloga, escriptora i professora al centre ARTEFA. Ha estat professora associada a la Universitat París V i París VIII. **El que revelen les fotografies de passatges de fronteres de La Retirada.** Anàlisi de fotografies a la llum de Walter Benjamin, tot partint del creuament entre el seu assaig sobre la fotografia i les Tesis de la Història.

18 - 19.30 h

Manolo Laguillo, fotògraf i especialista de Walter Benjamin. Universitat de Barcelona.
Debat: **La fotografia i Walter Benjamin.** Participació dels fotògrafs del festival Fotolimo, presents a Portbou.

20 - 21 h

Inauguració de l'exposició **"Paisatges desitjats"** dels artistes residents de la fàbrica de creació La Escocesa, resultat del treball de la seva residència a Portbou, a la sala de duanes de l'Estació Internacional de Portbou.

Diumenge, 29 de setembre Matí

10 h

Centre Cívic Ca l'Herrero
Presentació dels resultats de **Salvoconducto**, taller participatiu de fotografia realitzat a Portbou entorn de la frontera, dirigit per Julián Barón, acompanyat pel col·lectiu Rizoma8 i amb el suport de l'Institut8 dins el marc del festival Fotolimo 2019.

ACTES COMMEMORATIUS

11 h

Casa Walter Benjamin
Presentació del llibre **Walter Benjamin-Bertolt Brecht. Trobada a Portbou**, de Maria Maïlat, traduït per Anna-Maria Corredor. Il·lustrat per Guillén, escenografia.
Presentació de la donació de la **Biblioteca Gian-Luigi Ponzano** dedicada a Walter Benjamin.

11.30 h

Sala La Congesta
Performance de **Yael Karavan, "Living threads"** (Fils vius).
Espectacle de dansa/teatre de 25 minuts, inspirat en l'obra de l'artista italiana Sandra Tomboloni titulada **"I"**. Amb aquesta proposta s'intenta contrarestar la tendència a la divisió a tot el món mitjançant la creació de noves formes de vincular físicament les persones.

12 - 13 h

Cementiri de Portbou
Acte commemoratiu al cementiri de Portbou. Celebració de la Declaració de Bé Cultural d'Interès Nacional del Memorial Passatges (2018).
Intervenció de Carles Duarte, poeta, i autoritats. Lectura de poemes de Hannah Arendt, Maria Zambrano i Walter Benjamin. Direcció: Cari Oriol.